

Főváros

A BELVÁROS KÉT ARCA

Műemlékek és raktárak

Palotában munkásszállás

A Belvárosnak két arca van. Az egyik a történelmi emlékek látványos múzeuma, a másik Budapest igazgatási, kereskedelmi és idegenforgalmi központja. Az ősi városrészben kilencvenkilenc műemléképület — ennyit jegyeztek fel a történeteszek — regél a régimúltról.

„Beszélő házak”

A Belvárosban még áll a ház, Lamacs vendéglős háza. Ebben a vendéglőben ebédelt Petőfi, ha éppen telt erre a fényűzésre a fiatal költőnek. A Váci utcában a „Hét választófejedelem” nevű szállóban koncertezett hajdan a gyermek Liszt Ferenc, ma a Bartók-teremnek ad hajlékot a szürke, dísztelen épület. A Kossuth Lajos utcában lakott Laborfalvy Róza, s egy ideig Jókai is; ezt a házat, sajnos, átalakították, hozzáfűzték az Úttörő Áruházhoz, csak a csigalépcsők őrzik a nagy meseimondó idejében állott ház emlékét.

A József Attila utca 16. is műemlék: egy Derra Naum nevű görög kereskedő lakott benne, másfél száz éve minden pesti Derra-háznak nevezte. Feljegyezték: 1838-ban az árvíz rongálta meg. Műemlék a Legújabbkori Történelmi Múzeum hajléka, a József nádor tér és a Harmincad utca sarkán, a Szerb utcai egykori Klarissza kolostor vagy a Dimitrov téri volt Nádor szálló. A megyei tanács háza korinthusi oszlopos palotájában elidőzhetünk Rab Ráby börtönajtájánál; a 230 éve épült Invalidus palotában a Fővárosi Tanács hivatalai működnek, Valero „selyemfabrikájának” Honvéd utcai épületében pedig a Honvédelmi Minisztérium irodái...

Büszkék lehetünk Budapest belvárosára, fővárosunk kőbeépített múltjának kirakatára, de néha restelkednünk is kell a kopottsága miatt. Viharvertek a házak, elavultak az üzletportálok, személtárolók a foghíjtelkek. A Fővárosi Tanácsnak vezetői már elrendelték: meg kell gyorsítani a Belváros lakóépületeinek felújítását s a városrész rekonstrukciójának ki kell telepíteni onnan a raktárakat, az oda nem illő üzemekeket és műhelyeket. Össze is írták, hogy melyek a felújítandó épületek.

Elsőnek a Petőfi Sándor, a Váci, a Kossuth Lajos utcában, a Tanács körúton, valamint a Váci utca mellékutcaiban építenek világvárosi színvonalú üzletportálokat. Elkészült a jegyzék a kihelyezendő raktárakról, s most állítják össze a bontandó házak listáját. A Belváros tervezett rekonstrukciójának ügyét hamarosan megvitatja a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága is.

Világvárosi színvonal

A feladat nehézségeinek illusztrálására néhány számadat: a Belvárosban csaknem 500 raktár van, többségük üzlethelyiségekben, lakóházak pincéiben. Egyedül a nagykereskedelmi vállalatok 118 helyiségben raktároznak a Belvárosban, a kiskereskedelmi vállalatoknak 84, az iparvállalatoknak 55, a szolgáltató vállalatoknak 62 raktára van. De akad itt termelő üzem is fölös számmal: 220 termelő jellegű tevékenységet folytató intézmény és vállalat telepedett le a Belvárosban, némelyik KTSZ-nek kisebbfajta gyára működik itt. A belvárosi ipari üzemekben több mint 12 ezren dolgoznak. Rossz körülmények között, gazdaságtalanul folyik a termelés ezekben az üzemekben, de nem is lehet másképpen, hiszen többségükben korszerűtlenek, a modernizálásukra sem hely, sem lehetőség.

Egy rövid séta a Belvárosban meggyőz arról, nagy hiba volt, hogy a legutóbbi évtized kivételével mindig megengedték a „Citybe” nem illő üzletek, vállalatok betelepülését. A Dorottya utcá-



A LEGÚJABBKORI TÖRTÉNELMI MŰEMLEK-ÉPÜLETE.
A nagykereskedelmi vállalatok 118 helyiségben raktároznak

ban utcai üzlethelyiségeket foglalnak el a Gabona Tröszt szolgáltató vállalat irodái, néhány házzal odébb elhanyagolt portálok mögött a bolthelyiségekben külkereskedelmi vállalatok tartanak fenn irodákat. A Galamb utcának öt üzlethelyiségében a Könyvüipari Tervező Iroda, a Sütő utcában udvari és utcai helyiségekben az Érc és Ásványbányászati Kutató Vállalat működik. A József nádor téren ugyancsak üzlethelyiségben van irodája az Országos Vízkutató és Fűró Vállalatnak.

A kutató intézetek egyébként is túltengenek a Belvárosban: a Vitkovics Mihály utcában a Mezőgazdasági Üzemszervező Kutató Intézet utcai üzlethelyiségekben talált helyet. A Felszabadulás tér 1-ben utcai üzlethelyiségeken kívül emeleti helyiségeket is elfoglal az Országos Földtani Kutató és Fűró Vállalat és a Vegyipari Invest Vállalat. A Haris közben a Petrokémia Beruházási Vállalatnak vannak irodái, a József nádor tér egyik üzlethelyiségében a Hungarotexnek kultúrterme. A Bécsi utcában az Irodagéptechnikai Vállalat foglalt el egész sereg bolthelyiséget és lakást. Még húsz személyes munkásszálló is akad: egy építőipari vállalat az egyik Felszabadulás téri palotában rendezte be.

Csúfító kirakatok

Ezeknek a raktáraknak, termelő üzemeknek és irodáknak elköltöztetése nem lesz könnyű feladat. A Fővárosi Tanács saját erejéből aligha tudja majd megoldani maradéktalanul az önmagának feladott leckét: a Belváros tervezett rekonstrukcióját. Sok szerv, vállalat, hatóság segítségével kell ahhoz, hogy ezt a városrészt igazi rendeltetésének mielőbb vissza lehessen adni.

Az elgondolások szerint erre a rekonstrukcióra részletekben kerülne sor. Az első ütemben tervezett rekonstrukció mintegy 400 millió forintba kerülne. S ebben az összegben nincs benne az elköltöztetések, az új irodák, raktárak és üzemépületek létesítésének költsége.

A Belváros rekonstrukciójának megvitatásakor — remélhetőleg — mérlegre kerül néhány további probléma is. Ezek közé tartozik a műemlékházak helyreállításának elvi szempontja, Helyes, ha

műemléknek minősített épületeket helyrehozni — sokkal nagyobb költséggel, mint az egyéb épületeket —, de az már nem helyeselhető, ha nem érvényesítik a mai modern élet követelményeit a műemlékek tatarozásakor. (A Váci utca és a Régi-posta utca sarkán rendbehozhat egy műemlékházat, de a korábbi pillérek befalazták, s így szűk kis üzletnyílások keletkeztek. Sok építész véleménye szerint ez a ház akkor sem veszített volna műemlék értékéből, ha földszintjén modern üvegportálok sorakoznának. A tervezőknek módot kellett volna találni arra, hogy a műemlékház a modern földszinti üzletsorral is artiztikus látványt nyújtson. Mint ahogy össze lehetett egyeztetni a műemlék-házakat a korszerűséggel a budai vár lakónegyedében vagy például a varsói Óvárosban.)

Milyen legyen?

S a Duna-partra elgondolt szálló ügyét is el kellene mozdítani a holtpontról. Induljon el a Belváros tervezett rekonstrukciója az Erzsébet-híd pesti hídfőjétől északi és keleti irányba, s vegyék számba — házról-házra — a feladatokat. A hídfő közelében, az egyik Klotild palotában rendezzék be a régen ígért vendéglátó kombinátot, részben a Díjbeszedő Vállalat irodái helyén, a Szabadsajtó utca másik oldalán viszont az Egyetem épületéből költöztessék el a diákménzát, mert ennek helyiségeit is megfelelőbben és szebben lehet felhasználni. Hiányzik a Belvárosból egy reprezentatív éjszakai szórakozóhely is. A MALEV-nek esetleg kisebb tranzit-szállóval egybeépített új székházat is lehetne adni ezen a környéken.

Amikor — a közeli hónapokban — megvitatják a Belváros rekonstrukciójának éves ütemezését, a minisztériumok, az irányításuk alá tartozó üzemek és vállalatok is kell, hogy segítsenek a Fővárosi Tanács elgondolásainak megvalósításához. S akkor új arculatot kap a Belváros: valóban központja lesz Budapestnek, olyan központ, amely méltóan reprezentálja a múlt emlékeit értékelő, s a modern fejlődést szolgáló fővárosunkat.

PAKOTS GYÖRGY